

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

Plzeň 2022

BcA. Lucia Devetáková

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

**DIZAJNOVÁ IMPROVIZÁCIA
MALÝ OHNÍČEK**

BcA. Lucia Devetáková

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umenia
Študijný program Výtvarné umenie
Študijný odbor Sochárstvo
Špecializácia Keramika

Diplomová práca

**DIZAJNOVÁ IMPROVIZÁCIA
MALÝ OHNÍČEK**

BcA. Lucia Devetáková

VEDÚCI PRÁCE:

Doc. MgA. Gabriel Vach

Katedra výtvarného umenia
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **BcA. Lucia DEVETÁKOVÁ**
Osobní číslo: **D19N0050P**
Studijní program: **N8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Sochařství, specializace Keramika**
Téma práce: **DESIGNOVÁ IMPROVIZACE**
Téma práce anglicky: **Design Improvisation**
Zadávací katedra: **Katedra designu**

Zásady pro vypracování

Podle hesla méně je více (less is more) nebo méně je nuda (less is bore).

Tvůrčí záměr: V diplomovej práci sa chcem zaoberať heslami „less is more / less is bore“ a na ich základe hľadať nové možnosti v mojej tvorbe.

Způsob realizace: Prácu rozvinem do rôznych podôb od prvotného konceptu, rešerše a návrhov po hľadanie vhodnej techniky a materiálu až po realizáciu výsledného projektu.

Cieľom práce je vytvoriť voľný súbor objektov, ktoré reflektujú autorkine rozmýšľanie o danej téme.

Předpokládaný charakter výstupu: Voľná sada minimálne dvoch keramických objektov vo formáte, ktorý vyplynie v priebehu práce.

Rozsah průvodní zprávy: Min. 3 normostrany.

Rozsah teoretické části: **min. 3 normostrany**
Rozsah praktické části: **vyplyne ze zpracování DP**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**
Jazyk zpracování: **Slovenština**

Seznam doporučené literatury:

HERAINOVÁ, M. *Sušení a výpal*. 1. vyd. Praha: Silitátový svaz, 2003. ISBN 80-903113-7-7.
CHLÁDEK, J. *Klasika porcelánu Čína a Evropa*. 1. vyd. Karlovy Vary: Mirror, 2007. ISBN 978-80-239-9872-6.
KOLESÁR, Z. *Kapitoly z dějin designu*. 1. vyd. Přel. K. Málková, Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2004. ISBN 80-86863-03-4.
RILEY, N. *Dějiny užitého umění: vývoj užitého umění a stylistických proků od renesance do postmoderní doby*. 1. vyd. Přel. M. Nejedlá, J. Novotná, P. Stříbrný, Praha: Slovart, 2004. ISBN 80-7209-549-8.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. MgA. Gabriel Vach**
Katedra designu

Datum zadání diplomové práce: **31. května 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **29. dubna 2022**

L.S.

Doc. akademický malíř Josef Mištera v.r.
děkan

Doc. akademický malíř František Steker v.r.
vedoucí katedry

Prehlasujem, že som prácu vypracovala samostatne a použila len uvedené pramene a literatúru.

Plzeň, apríl 2022

.....

podpis autora

OBSAH

1 Voľba Témy	1
2 Malý ohníček	2
3 Literárna Rešerš	3
4 Proces tvorby	5
5 Popis diela	8
6 Resumé	9
7 Zoznam použitých zdrojov	11
8 Zoznam príloh	12

1 Voľba témy

Ako tému mojej diplomovej práce som si vybrala Dizajnovú improvizáciu s doplnujúcim heslom „*Less is more*“¹, „*Less is bore*“². Citát interpretujem ako slobodu vo vyjadrovaní. V keramickom médiu sú to pre mňa vrstvy farieb, textúr, glazúr, hojnosť tvarov a veľkostí.

Súčasná tendencia v keramike je najmä kríženie tradičného remesla, zberateľského dizajnu a sochárskych objektov do interiéru. Tvorba je experimentálna, energická a konceptuálna. Keramika má silu nám priniesť trochu analógového života, hlinené objekty poskytujú taktilitu, teplo a hĺbku.³ Keramika slúži ako médium na realizáciu kreatívnych vízií, je to umenie, remeslo a dizajn súčasne. Začínajú zanikať hranice a nálepky definujúce kto čo robí a ako sa to nazýva. Sama som ku keramike prišla z prostredia voľného umenia a myslím si, že veľa ľudí z rôznych pozadí sa obracia k tomuto materiálu z podobných dôvodov. Keramika vyžaduje čas, koncentráciu a vydrží večne. Predsa keramické artefakty sú jedny z najstarších ľudských výtvorov.

Pri premýšľaní nad obsahom a formou diplomovej práce som vedela, že po mojich prvých skúsenostiach s dizajnom v keramickom ateliéri sa vrátim k voľnému umeniu. Behom môjho štúdia som našla záľubu v maľbe na porcelán.⁴ Z minulých semestrov som nabrala skúsenosti s precíznou ilustráciou tenkými štetcami, no chcela som vyskúšať niečo živšie a sviežejšie. Moje prvotné predstavy boli v duchu vytvorenia objektov, na ktoré budem maľovať obrazy inšpirované z osobných zážitkov každodenného života a bude to farebné a veľkolepé.

Chcela som sa však v prvom rade oslobodiť od vlastných očakávaní, ako by mala moja práca vyzeráť. Dopriala som si voľnosť a čas, aby dielo mohlo vzniknúť organicky a ľahko.

1 MIES VAN DER ROHE, Ludwig, PUENTE, Moisés, ed. Rozhovory s Miesem van der Rohe. Zlín: Archa, 2010. a Architektura. ISBN 978-80-904514-1-4. str.60

2 UNGERS, Liselotte. O architektach: životy, díla, teorie : Alberti, Berlage, Boullée a Ledoux, Le Corbusier, Fischer z Erlachu, Ginzburg, Kahn, Jefferson, Loos, Mies van der Rohe, Palladio, Rossi, Schinkel, Smithsonovi, Ungers, Venturi a Scott-Brownová, Vitruvius, Wren, Wright. Praha: Slovart, 2004. ISBN 80-7209-583-8.

3 MORRIS, T. New wave clay. Ceramic Design, Art and Architecture

4 Príloha 1

2 Malý ohníček

Kedže na maľbu som potrebovala nejaký podklad, začala som vytvárať objekty, ktoré by mohli poslúžiť ako plátno. V tomto rannom štádiu tvorby som nemala určené tvary ani smerovanie, modelovala som bez prípravných skíc. Z tmavej hlíny som vymodelovala rôzne typy objektov ako podklad na testy pre engoby. Pod rukami mi vznikali abstraktné i konkrétne tvary, ktoré vo mne vyvolávali asociácie už prežitej, ale dávnej reality. Chvíľu mi trvalo, kým som pochopila, na čo sa vlastne pozerám. Stáli predou mnou miniatúrne brány s malými ohníčkami na ich oblúkoch, malá škatuľovitá nádoba, plát veľmi okrajovo pripomínajúci vtáka na akomsi poklope, nádoba rozrezaná na dve časti s pomaľovaným vnútrom, totem s oblúkom, a tak ďalej...

V tom čase som sa už dlhšie zaujíkala o môj vnútorný život a sny. Všimla som si, že s trochou odstupu je možné objaviť v sérii objektov opakujúce sa vzorce, a že samotná estetika napovedá o akomsi archaizme, o vidinách z môjho podvedomia. Pochopila som, čo som v skutočnosti vedela už dávno: ako ma moja osobná mystická skúsenosť ovplyvňuje v tvorbe. Už v mojej bakalárskej práci som využívala intuitívnu tvorbu a tvorenie stôp v materiáli na základe automatizmu.

Zároveň som si položila otázky – ako čerpať zo starodávnych symbolov a mytológií, zachovať ich podstatu a dať im zmysel v mojej tvorbe? Bude môcť divák plnohodnotne prečítať kontext môjho diela, alebo stačí ak z náznakov pochopí atmosféru? Dokážem zmysluplne využiť potenciál kolektívnych archetypov*, ktoré nám kolujú v psyché, ale bez upadnutia do zbytočného klišé o mysterióznych vzorcoch, ktoré nejdú pomenovať?

Začala som skúmať osobnú mytológiu, ponorila sa do svojich snov a objavila som nevyčerpatelnú studnicu často bizarných výjavov, ktoré však s odstupom času a s podrobnejšou analýzou dávali hlboký zmysel a naučili ma mnoho o mojom vnútornom svete. Nahliadam na mýtus ako na ľudskú potrebu hľadať univerzálne vzory, ktoré môžu tiež slúžiť ako nástroj pre nájdenie orientácie a vývoja v živote.

* farebné hlíny používané k dekorácii črepu

* jeden z dedených praobrazov v kolektívnom nevedomí, ktoré sú realizáciou základných skúseností ľudstva a spolu predstavujú genetický základ osobnosti

3 Literárna Rešerš

V tejto časti chcem uviesť literatúru z ktorej som čerpala väčšinu odborných znalostí a ktoré ma najviac ovplyvnili na mojej ceste: *Tajemství dvou partnerů* (1995) od Jany Heffernanovej, *Člověk a jeho symboly* (2017) od C.G. Junga a *Psychomagie* (2004) od A. Jodorowskeho.

Vyznať sa sama v sebe nie je jednoduché. Podvedomie si vytvára svoj vlastný svet, ktorý je odrazom sveta skutočného a umožňuje nám vstúpiť do vzťahu so svetom a nami samotnými. Jazykom podvedomia sú symboly a komunikačným prostriedkom sny. Individuálne vedomie snívajúceho komunikuje so snívajúcim a pre tento účel si volí symboly.⁵

V dnešnej dobe máme vypestované domestikované myslenie, myslíme doslovne a odlišujeme obrazné od doslovného. Ale ako ľudské bytosti sme ďaleko väčší ako naša racionalita. Máme telo, pocity, prežitky, spirituálnu rovinu a umenie je jedna z foriem snažiacich sa vyjadriť veci, ktoré sa nezmestia do racionality. Rovnakému účelu slúži tiež mytológia.

Naše nevedomé psyché je tak neznáma a neprebádaná časť mysle, že pre mnoho ľudí je príliš namáhavé lúštiť tieto symboly. Sme natoľko v zajatí a zamotaní do svojho subjektívneho vedomia, až sme zabudli na to, že životná energia prehovára najmä cez sny a vízie.⁶ Nevedomie obsahuje všetky stránky ľudskej prirodzenosti – svetlo a tmú, krásu a škaredosť, dobro a zlo, hlboké a hlúpe.

Analógia medzi starými mýtmi a príbehmi, ktoré sa nám objavujú v snoch, nie je náhodná. Naše vedomie si uchováva schopnosť tvoriť symboly, ktoré boli kedysi súčasťou náboženských rituálov a bežného života ľudí.

Symboly sú spoločné celému ľudstvu, ale vo všetkých prípadoch ich musíme interpretovať individuálnym kľúčom. Obrazy v snoch sú tiež živšie a farebnejšie

5 HEFFERNANOVÁ, Jana. *Tajemství dvou partnerů: teorie a metodika práce se sny*. Liberec: Dauphin, [1996]. ISBN 80-901842-9-4.

6 JUNG, Carl Gustav, Marie-Louise von FRANZ, Joseph L. HENDERSON, Jolande Székács JACOBI a Anielá JAFFÉ. *Člověk a jeho symboly*. Přeložil Pavel KOLMAČKA. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1259-1.

než pojmy a skúsenosti. Sny majú kompenzačnú a komplementárnu funkciu a pomáhajú nám s procesom individuácie*.

Ak sa vedomie a nevedomie stanú „partnermi“ tým, že začneme skúmať významy našich snov a začneme vnímať náš pomyselný stred – naše bytostné ja, prebieha individuácia oveľa rýchlejšie. Niektoré sny, vízie alebo myšlienky sa môžu objaviť náhle. A ak ich skúmame a nemôžeme prísť na ich príčinu, neznamená, že ju nemajú. Niekedy musíme počkať pokiaľ sen a jeho zmysel dostatočne pochopíme, alebo nastane vonkajšia udalosť, ktorá sen vysvetlí.

Podoby archetypov a ich vzťahy v príbehoch i v snoch závisia na tom, s ktorými archetypmi sa stotožňujeme a ktoré sa uplatňujú v našej kultúre. Archetypy nie sú večné idey, ale sú výsledkom biologického, psychického a kultúrneho vývoja, i keď ich životnosť je značná.⁷

* proces diferenciacie psychického vývoja človeka do vlastnej samostatnej osobnosti

7 JUNG, Carl Gustav, Marie-Louise von FRANZ, Joseph L. HENDERSON, Jolande Székács JACOBI a Aniela JAFFÉ. *Člověk a jeho symboly*. Přeložil Pavel KOLMAČKA. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1259-1.

4 Proces tvorby

Zaujímá ma, ako vyjadriť moje rozmýšľanie, vnútorné pochody a predstavy o nevedomí vo výtvarnom jazyku. Vo veľa prípadoch sa inšpirujem priamo obrazmi zo snov. Napríklad objekt v tvare skrinky s prázdnyimi ulitami som vytvorila podľa úkazu sna. V tomto predmete cítim nevšednú spojitosť s dielom surrealistickej umelkyne Toyen, konkrétne s jej obrazom „Opuštené doupe“.⁸ Jej tvorba je mi veľmi blízka, poetická atmosféra kde sa strieda hravosť s melanchóliou a podmorský svet so snom je niečo, čo som mnou rezonuje. Obrazy Toyen pracujú s vrstvením plánov, s asociáciou mora, kde sa nachádzajú prírodniny zvláštnych tvarov a pocity prechodu do iných tajomných svetov.

Moje objekty fungujú metaforicky, napríklad snová architektúra funguje na princípe skladania fragmentov a poschodí ako reprezentácia úrovni vedomia. Čím hlbšie v sme budovách, tým hlbšie sme v nevedomí.

Rada pracujem technikou modelovania z plátov. Umožňuje mi to vyrezať z hliny akýkoľvek tvar a potom ho ohýbať. Páči sa mi moment, keď vidím líniu hrany zrezaného plátu a keď sa z plochy stávajú priestorové objekty. Čierna farba hliny naznačuje tmú, noc a obrátenie do vnútra. Farebné engoby a vrstvy glazúr zobrazujú prechod do vedomia a zvýraznenie obrysov snových výjavov. Nič nie je doslovné, všetko je otvorené voľným asociáciám a vzájomným vzťahom medzi predmetmi v závislosti na kompozícii. Tak ako Toyen maľovala poéziu, ja som zhmotnila moje sny najprv ako slová a nákresy do snového denníka a neskôr ako taktilné predmety do večného materiálu.

Ďalší objekt priamo inšpirovaný mojim snom je nádoba prerezaná na polovicu s názvom „Půlení duše“. Ide o symbol procesu individuácie, je to proces často nekomfortný, ale znamená to, že nás čaká psychický vývoj. V sne o „půlení“ som videla obrovskú tekvicu, ktorú moja matka chcela rozkrojiť kvôli vareniu, ale keďže bola príliš veľká, jediným riešením bolo dať ju na nástupište v metre a keď prechádzal vlak, dokonale ju prepolil. Ďalší výjav o „půlení“ značil sen, kde som sa prebudila v sne

8 Príloha č. 2

a pozrela som sa na seba do zrkadla. Mala som ílovú pleťovú masku, ale len na ľavej polovici tváre.

V snoch sa nám zobrazujú všetky stránky našej psychiky. Môj animus – čo je vlastne mužské zosobnenie nevedomia v žene, prejavuje dobré i zlé stránky. Niekedy je animus deštruktívny a musím pred ním utekať – zvyčajne sa prejavuje ako osoby opačného pohlavia z reálneho života, napríklad nejaká autorita. Niekedy však animus dokáže byť veľmi nápomocný vnútorný druh a jeho pozitívna stránka a tvorivá sila mi v snoch pomáha nájsť cestu k „bytosnému ja“ v labyrintoch vysokých tmavých budov. Moje sny sú často silno emočne zafarbené a intenzívne, melancholické, tragické a temné, kde sa konfrontujem s tieňom, inokedy ale zas plné radosti a nádeje.

Voda má pre mňa v sne mimoriadny význam. Pokojná a čistá hladina je znamenie vnútornej vyrovnanosti. Premena v snoch je často symbolizovaná prechodom cez vodu. Často sa mi sníva, ako prekračujem nejakú hranicu, či už rieku, potok alebo plot zo záhrady do divokého lesa. Po týchto cestách ma vedie animus, bytosné ja alebo i vnútorné dieťa. Malé dievča, ktoré bolo mojou učiteľkou mi vysvetľovalo, ako rozpoznať špeciálnu rastlinu, ktorá má tri stonky a na každej je trojlístok. Potom som ju videla odkráčať samú do hlbokého lesa. Symbol trojice sa mi objavil i v sne, kde som hladila tri biele majestátne kobyly. Alebo sa mi snívало o troch ženách z ktorej jedna bola jasnovidka a ja som sa musela postarať o jej deti. Ak sme dostatočne vnímaví k narážkam a znameniam či už v snoch, alebo vo vonkajších udalostiach, ktoré bytosné ja používa k symbolickému vyjadreniu svojich zámerov, môžeme určiť smer nášho života. Naše sny sa totiž primárne zaoberajú naším vnútorným postojom ja k bytosnému ja, pretože tento vzťah je v nás zvyčajne narušený.

V mojej práci je mnoho symbolov, ktoré vnikli vedome i nevedome pri kreatívnom procese. Napríklad objekt, ktorý sa podobá na podmorský kameň je symbolom niečoho večného a nemenného. Početné brány sú vstupom, portálom do druhého sveta, symbol spirituality a prechodu do iných stavov vedomia, alebo i brána k poznaniu. Pomyselný stred bytosti sa mi ukazuje v snoch ako krištáľovo čisté jazero s domom v strede. Mojim zámerom je vyjadriť tvorivú silu prírody a všetky navrstvené symboly, ktoré sú v mojej podvedomej oblasti ako mystická účasť na svete.

Zaujíma ma dávny spôsob života, kedy rituál hral hlavnú rolu, bol dramatizáciou mýtických tém, ktoré existovali namiesto náboženských doktrín. Rituál ako vyjadrenie a oslava ľudského podielu na živote univerza a božstiev. Myseľ má svoju históriu i mimo kultúrne tradície a jazyk. Biologický, prehistorický a nevedomý vývoj myslí v archaickom človeku, kde psyché je dosiaľ blízke zvieratám. Myslím si, že pri tvorbe mojej diplomovej práce som ešte len pootvorila dvere k potenciálu inšpirovať sa z podvedomej a surrealistickej stránky psyché. Čím hlbšie sa ponoríme do seba, tým prekvapivejšie veci o sebe môžeme zistiť. Stačí len zaspať a nechať sa obklopiť prúdom podvedomých symbolov.

5 Popis diela

„Malý ohníček“ je kolekcia keramických objektov rôznych veľkostí, ktoré budú spolu vytvárať inštaláciu⁹. Sú vytvorené na základe mojich snových prežitkov a v procese pozorovania môjho podvedomia. Kľúčové bolo nájdenie znakov a symbolov charakteristických pre môj vnútorný svet, dešifrovanie ich významov a hľadanie nových významov skrz umeleckú tvorbu. Malé príbehy a interakcie medzi objektami mi spätne pripomínajú ich vznik, ako som prebádala mystické predstavy. Pamätám si ako vznikol každý jeden artefakt a ich postupný vývoj.

Principiálnosť, citlivosť k štruktúram, farbám a odleskom vlastného bytia. Archaická pamäť, magická atmosféra, matéria nemateriálneho a čo je vlastne pre nás hmatateľné a čo abstraktné? Lesknúce sa v ich zdanlivej večnosti bezprostredne miznú v tme.

6 Resumé

A „Small Fire“ is a collection of ceramics objects of various sizes that will create an installation. They are based on my dream experiences and through the process of observing my subconscious. The key was to find the symbols that are characteristic for my inner world, to decipher their meanings and to search for new meanings through artistic creation. Small stories and interactions between the objects remind me of their origin, as I researched mystical ideas. I remember how every single artifact came into being and their gradual development. Principality, sensitivity to the structure, colours and reflections of one's own being. Archaic memory, magical atmosphere, intangible matter, what is actually tangible for us and what is abstract? Glistening in their apparent eternity, they are suddenly disappearing into the darkness.

7 Zoznam použitých zdrojov

Knižná a periodická literatúra

MIES VAN DER ROHE, Ludwig, PUENTE, Moisés, ed. Rozhovory s Miesem van der Rohe. Zlín: Archa, 2010. a Architektura. ISBN 978-80-904514-1-4. str.60

UNGERS, Liselotte. *O architektach: životy, díla, teorie : Alberti, Berlage, Boullée a Ledoux, Le Corbusier, Fischer z Erlachu, Ginzburg, Kahn, Jefferson, Loos, Mies van der Rohe, Palladio, Rossi, Schinkel, Smithsonovi, Ungers, Venturi a Scott-Brownová, Vitruvius, Wren, Wright*. Praha: Slovart, 2004. ISBN 80-7209-583-8.

JUNG, Carl Gustav, Marie-Louise von FRANZ, Joseph L. HENDERSON, Jolande Székács JACOBI a Aniela JAFFÉ. *Člověk a jeho symboly*. Přeložil Pavel KOLMAČKA. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1259-1.

HEFFERNANOVÁ, Jana. *Tajemství dvou partnerů: teorie a metodika práce se sny*. Liberec: Dauphin, [1996]. ISBN 80-901842-9-4.

MORRIS, T. *New wave clay*. Ceramic Design, Art and Architecture, 2018, ISBN 9789492311245.

8 Zoznam príloh

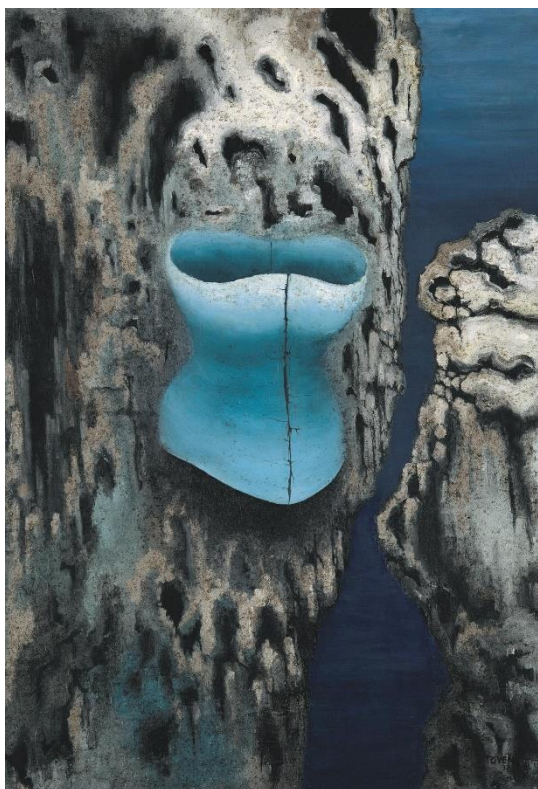
Príloha č. 1:	13
Príloha č. 2:	13
Príloha č. 3:	14
Príloha č. 4:	18
Príloha č. 5:	19

Príloha č. 1:

Zdroj: vlastné fotografie

Príloha č. 2:

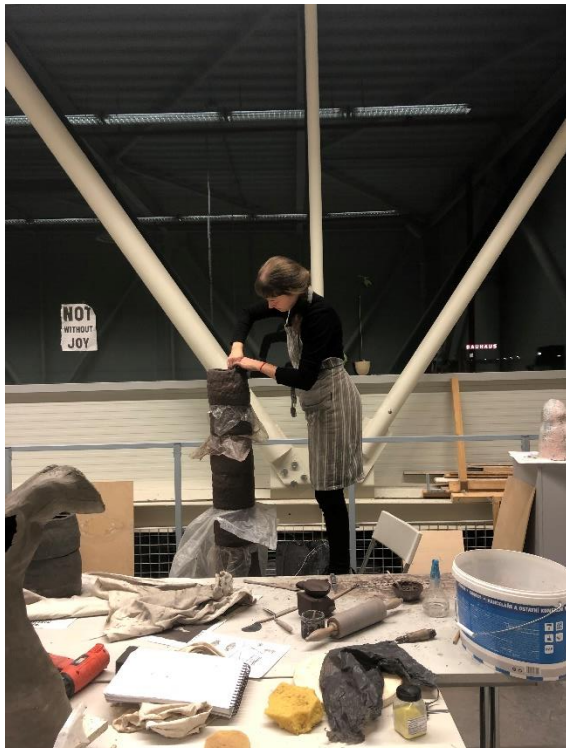
Zdroj: <https://dvojka.rozhlas.cz/melo-se-na-ni-zapomenout-osudove-zeny-toyen-7449071#&gid=1&pid=1>

Príloha č. 3:

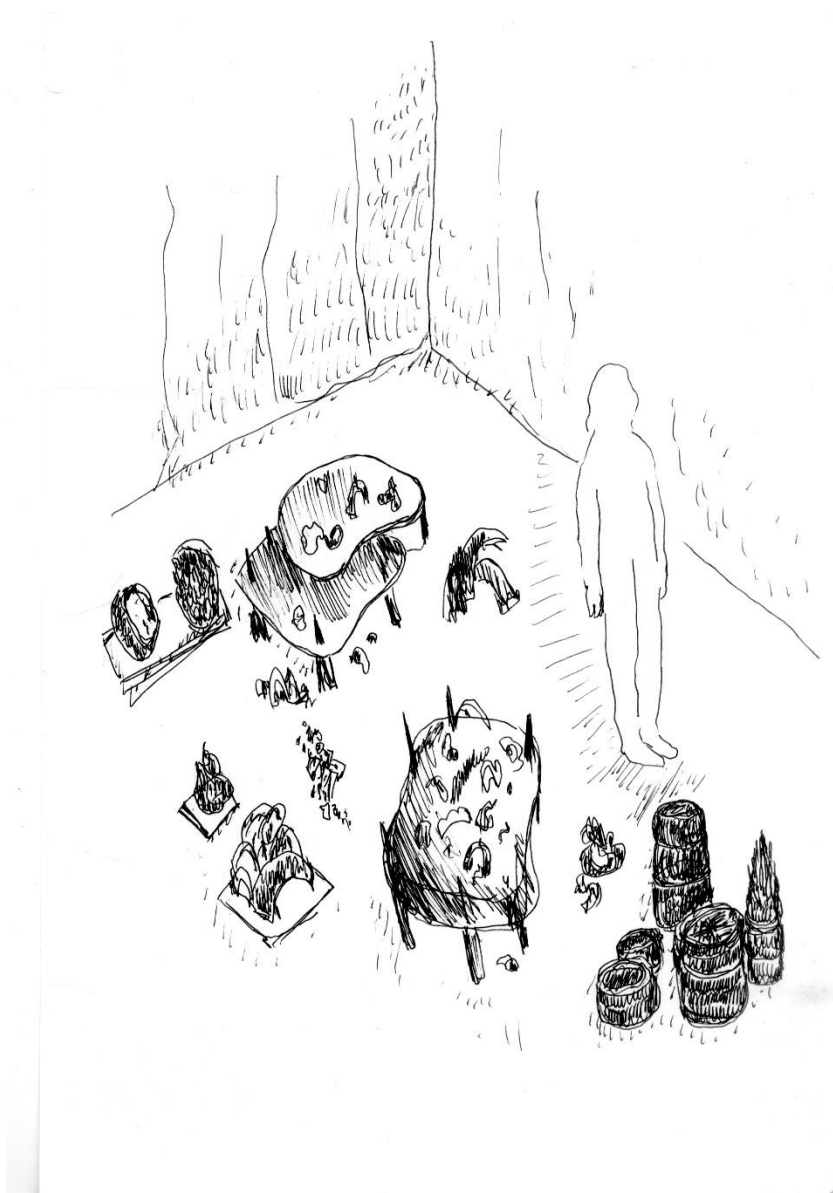

Zdroj: vlastné fotografie

Príloha č. 4:

Zdroj: vlastné fotografie

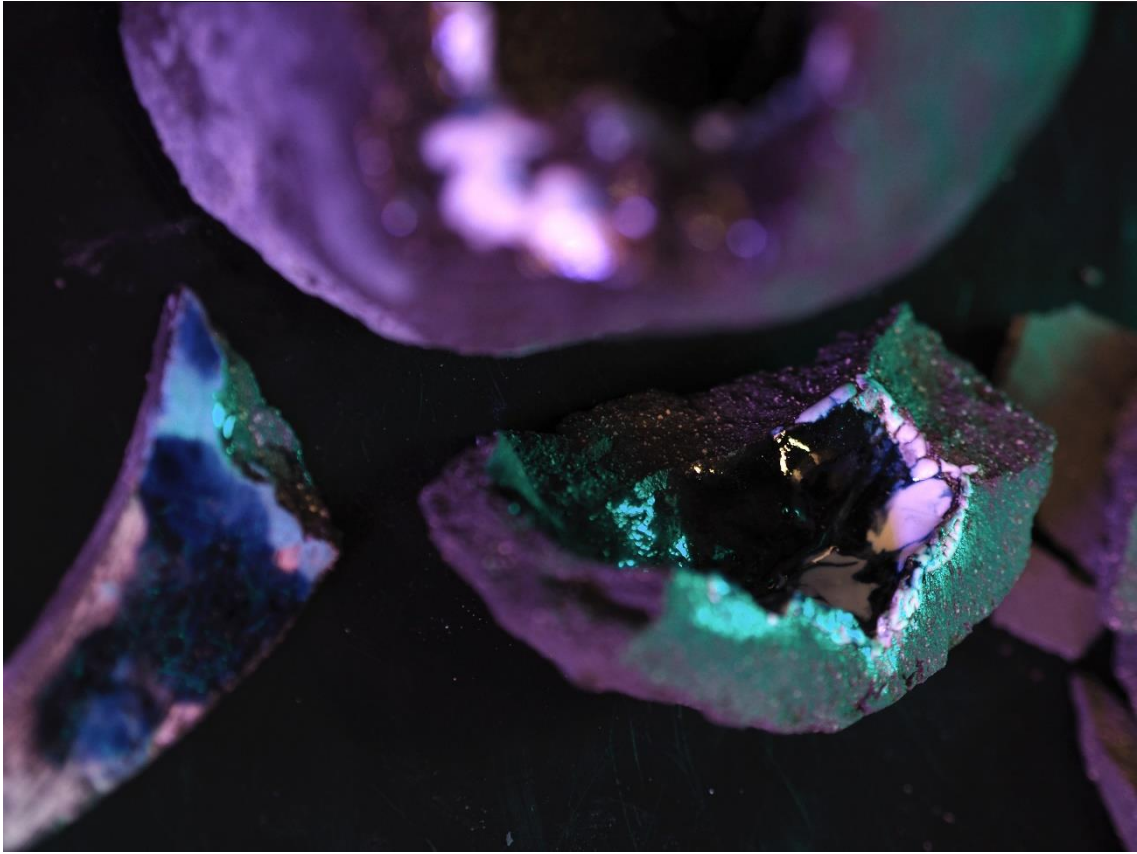
Príloha č. 5:

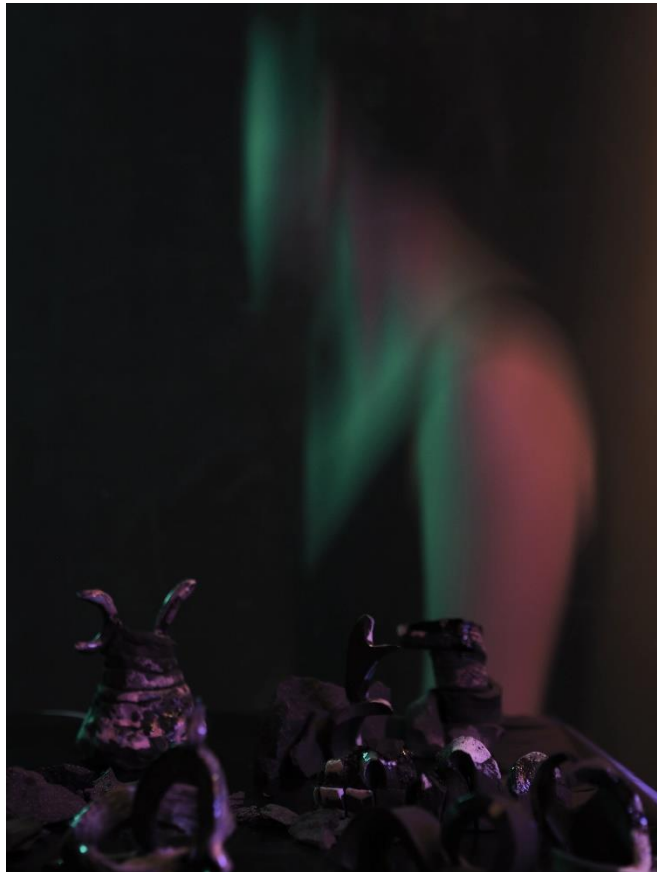
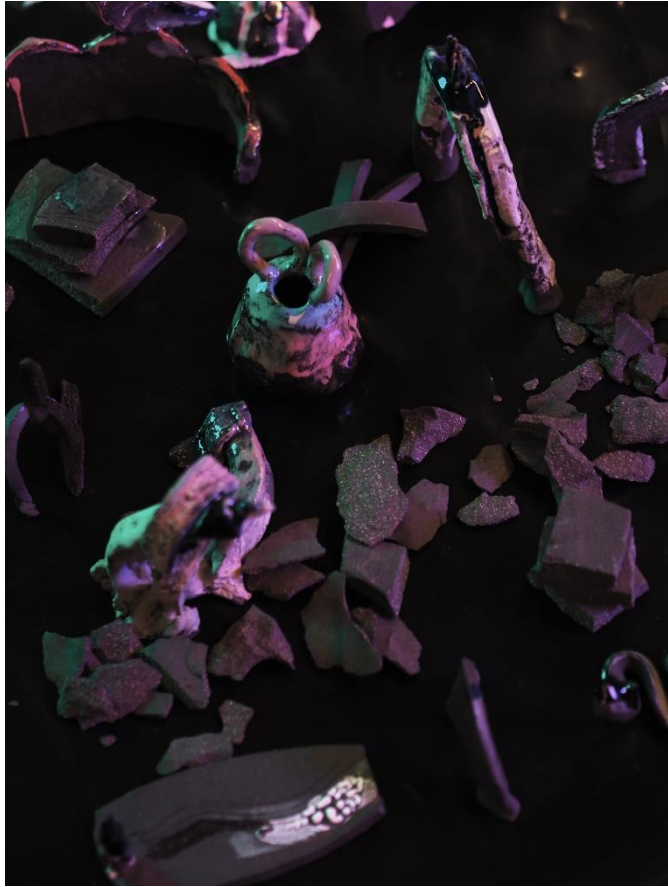

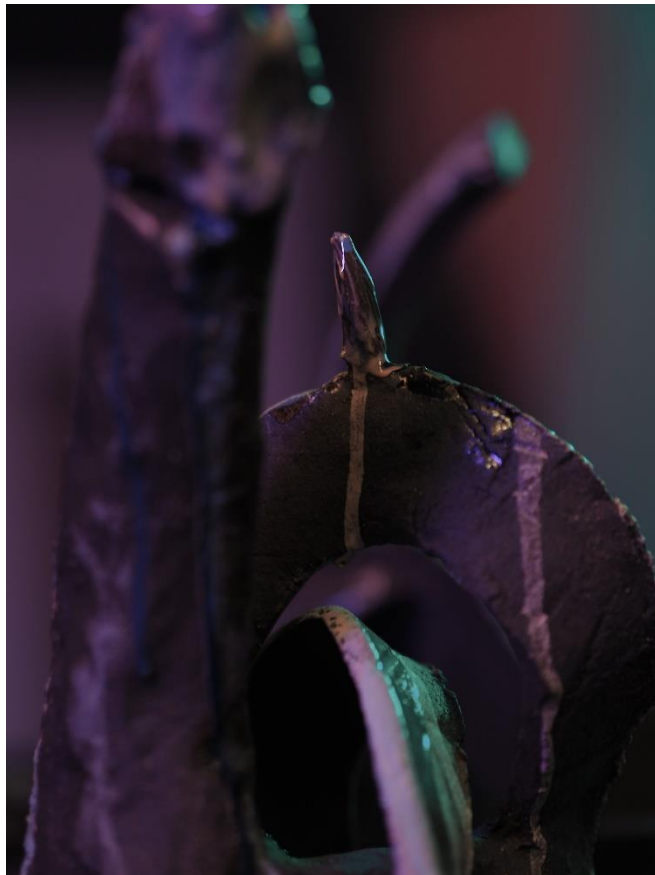
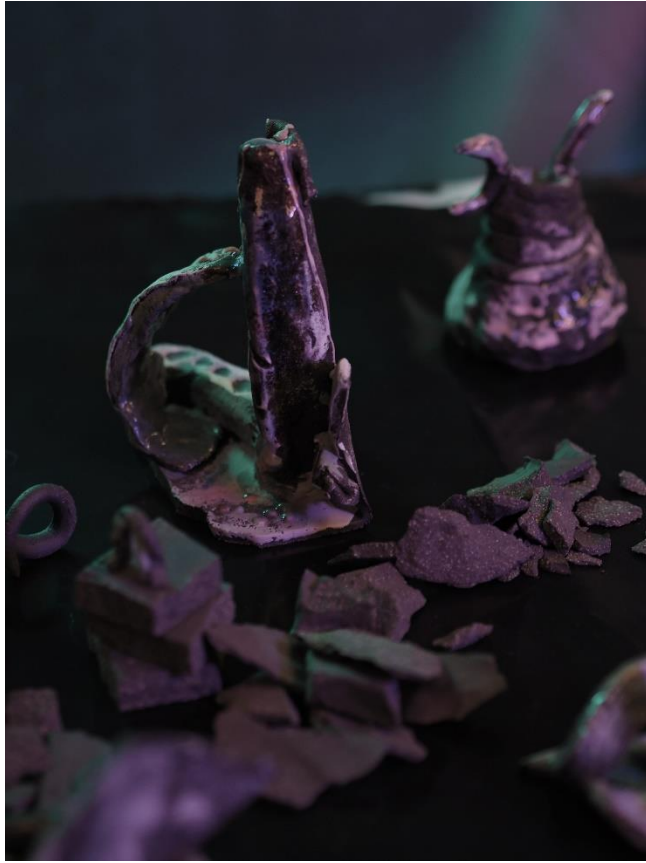

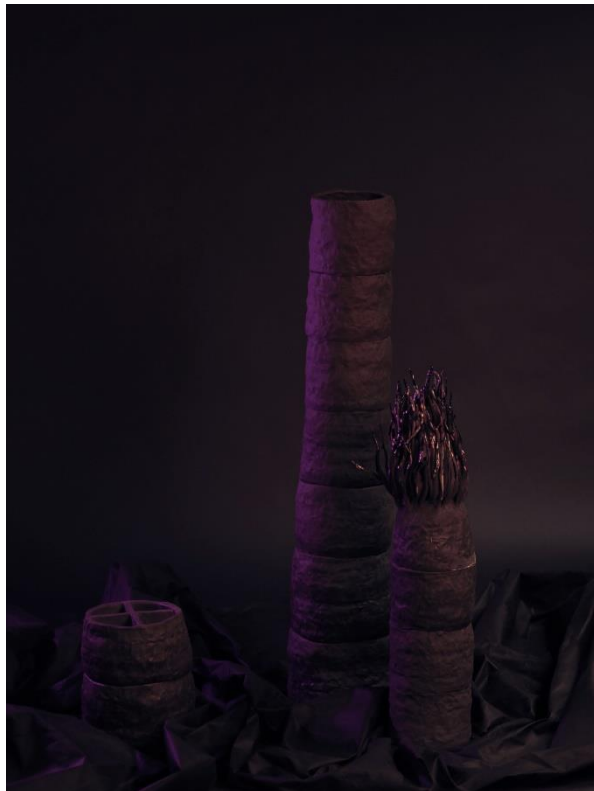
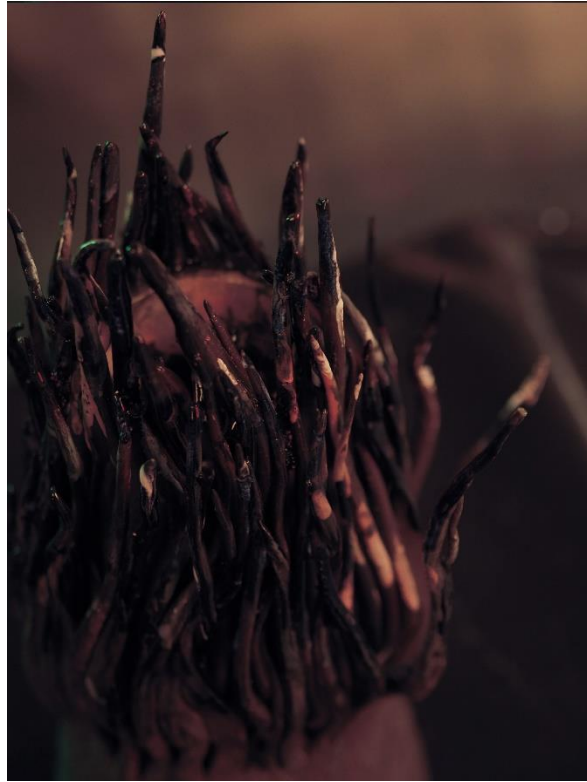

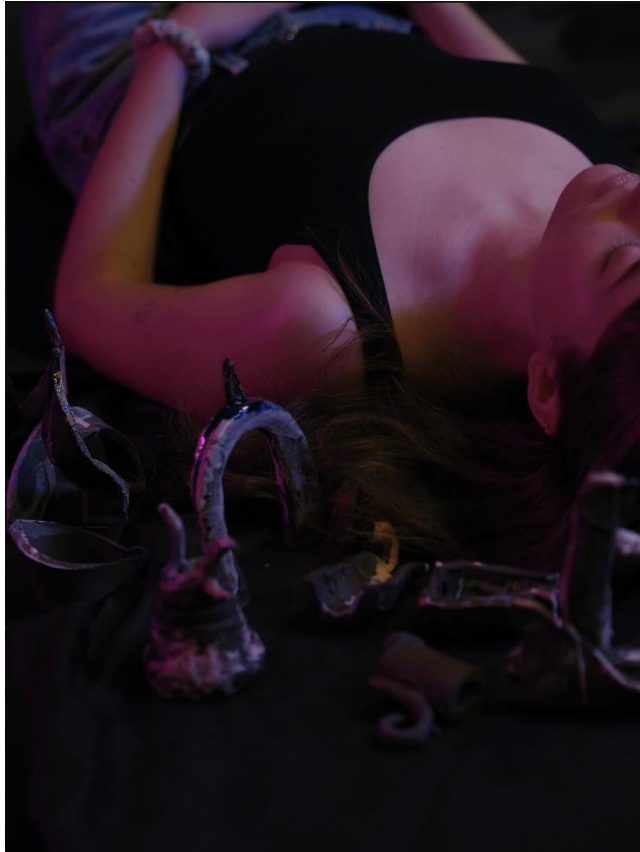

Zdroj: vlastné fotografie